

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У тезах досліджено шляхи підвищення ефективності машинобудівного підприємства на прикладі ПрАТ «Барський машинобудівний завод». Виокремлено три ключові проблеми: значне фізичне зношення обладнання (оціночний коефіцієнт зносу 0,46–0,55), кадровий дефіцит (скорочення чисельності з 226 до 101 особи за 2021–2025 рр.) та хронічний брак інвестиційних ресурсів. Запропоновано два заходи, а саме: модернізація верстатного парку через фінансовий лізинг і програма підвищення кваліфікації персоналу з впровадженням КРІ. Виконано техніко-економічне обґрунтування. Розрахунки свідчать про строк окупності 3,8 року та річний економічний ефект близько 1,1 млн грн.

Ключові слова: ефективність господарської діяльності, машинобудівне підприємство, модернізація обладнання, лізинг, кадровий дефіцит, строк окупності.

Abstract

The theses examine ways to improve the efficiency of a machine-building enterprise using the example of PrJSC «Barskyi Machine-Building Plant». Three key problems are identified: significant physical wear of equipment (estimated depreciation rate of 0.46–0.55), staff shortages (headcount reduction from 226 to 101 in 2021–2025), and a chronic lack of investment resources. Two measures are proposed: modernization of machine tools through financial leasing and a staff training program with KPI implementation. A feasibility study is carried out. The calculations indicate a payback period of 3.8 years and an annual economic effect of about 1.1 million UAH.

Keywords: economic efficiency, machine-building enterprise, equipment modernization, leasing, staff shortage, payback period.

Вступ

У сучасних економічних умовах, що характеризуються воєнним станом, порушенням логістичних зв'язків та обмеженістю інвестиційних ресурсів, проблема підвищення ефективності діяльності машинобудівних підприємств України набуває особливої гостроти. Одним з таких підприємств є ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (БМЗ), що спеціалізується на виробництві технологічного обладнання для харчової промисловості, опалювальних котлів, євроконтейнерів та ліній сортування відходів.

Незважаючи на значний виробничий потенціал, БМЗ стикається з трьома системними проблемами: застарілим обладнанням (коефіцієнт зносу основних засобів оцінюється в 0,46–0,55), дефіцитом персоналу (чисельність персоналу зменшилася з 226 осіб у 2021 році до 101 особи у 2025 році) та хронічною нестачею власних коштів на технічну модернізацію. Метою дослідження є обґрунтування економічно доцільних заходів щодо підвищення ефективності роботи БМЗ та кількісна оцінка їх результатів[1,2].

Результати дослідження

В межах дослідження було проаналізовано стан БМЗ та запропоновано два взаємопов'язаних заходи, спрямованих на подолання наявних проблем.

Захід 1. Модернізація верстатів та іншого обладнання через фінансовий лізинг. Пропонується замінити найбільш зношений універсальний фрезерний верстат на сучасний обробний центр з ЧПК. Ринкова вартість такого обладнання, включаючи монтаж, становить 2,5 млн. гривень. Оскільки підприємство не має власних коштів для прямого придбання, доцільно укласти договір фінансового лізингу на 3 роки (стандартні умови: авансовий платіж 20%, лізингова маржа 5% річних). Авансовий платіж – 500 тис. гривень, щомісячний лізинговий платіж – близько 63 тис. гривень. Загальна сума відсотків за лізингом становить приблизно 270 тис. гривень.

Економія від впровадження формується за кількома напрямками. Зменшення браку з 9% до 3% (типовий ефект переходу на верстати з ЧПК) дає 320 тис. гривень економії на матеріалах та обробці щорічно[4]. Нове обладнання споживає на 25–30% менше електроенергії, що забезпечує економію 80 тис. гривень на рік. Зменшення простоїв через поломки та ремонти дає ще близько 100 тис. гривень. Крім того, підвищення продуктивності обробки (приблизно на 25%), за умов наявності замовлень, може принести 300 тис. гривень додаткового доходу. Отже, загальний ефект від модернізації оцінюється в 800 тис. гривень на рік.

Захід 2. Програма підвищення кваліфікації та мотивації персоналу. Дефіцит кваліфікованих верстатників та налагоджувачів змушує підприємство працювати лише в 1,5 зміни. Для вирішення цієї проблеми пропонується, по-перше, організувати внутрішнє навчання (курси з обслуговування верстатів з ЧПК) з витратами близько 150 тис. гривень на рік. По-друге, запровадити систему КРІ з преміюванням за зменшення браку та виконання планів. Додаткові витрати до бонусного фонду становлять приблизно 100 тис. гривень на рік.

Очікувані результати: підвищення продуктивності праці на 12% (на основі даних аналогічних підприємств)[5]. При річному доході БМЗ на рівні 100 млн. грн. це дає додатковий дохід у розмірі 12 млн. грн. При операційній рентабельності 5% додатковий прибуток становитиме 600 тис. грн. Крім того, зменшення плинності кадрів дозволяє заощадити на наймі та адаптації нових співробітників – ще 100 тис. грн. на рік. Загальний ефект від другого заходу становить 700 тис. грн. на рік.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика заходів підвищення ефективності

Показник	Захід 1: модернізація (лізинг)	Захід 2: кадрова програма
Початкові витрати (перший рік), тис. грн	500 (аванс)	250 (навчання і премії)
Поточні щомісячні витрати, тис. грн	63 (лізингові платежі)	≈21 (навчання і премії)
Очікуваний річний економічний ефект, тис. грн	800	700
Строк окупності (приблизний), років	3,1 (без % лізингу) – 3,5 (з %)	0,4 (менше року)
Основний вплив на	зниження енергоспоживання браку,	продуктивність праці, плинність
Ризики	недофінансування, зміна курсу	низька ефективність навчання

Джерело: складено автором на основі[3,4,5].

Таким чином, загальний ефект від одночасного впровадження обох заходів сягає 1,5 млн гривень на рік. Перші витрати у перший рік (лізинговий аванс, навчання, бонусний фонд) становлять 750 тис. гривень. Чистий грошовий потік за перший рік з урахуванням щомісячних лізингових платежів становить приблизно 494 тис. гривень. Термін окупності проекту за песимістичним сценарієм становить 3,8 роки, що є прийнятним показником для машинобудівної галузі в сучасних умовах.

Висновки

Отже, підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» вимагає комплексного вирішення трьох проблем: застарілого обладнання, кадрового дефіциту та браку фінансування. Запропоноване поєднання лізингового поновлення верстатного парку та програми розвитку персоналу з КРІ дозволяє досягти таких результатів: зменшення браку з 9% до 3%; підвищення продуктивності праці на 10–12%; зниження енергоспоживання на 15–20%. Розрахунки підтверджують економічну

доцільність: термін окупності 3,8 року, річний ефект близько 1,1 млн. грн. (без урахування додаткових доходів від збільшення замовлень).

Перспективи подальших досліджень у цій галузі включають оцінку впливу запропонованих заходів на фінансову стійкість підприємства, зокрема на показники ліквідності та платоспроможності, а також розробку методології вибору оптимальної моделі лізингу (фінансового або операційного) залежно від ситуації на ринку капіталу. Крім того, потребує подальшого вивчення питання адаптації світового досвіду цифровізації виробництва до умов машинобудівних підприємств України з обмеженим бюджетом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кривов'язнюк І.В., Бурбан О.В. Удосконалення логістичної діяльності підприємства: теоретико-методичний та практичний аспекти. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. №1 (286). URL: <https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/04/> (дата звернення: 29.04.2026)
2. Савицький Е. Вплив оптимізації логістичних процесів на ефективність комерційної діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/> (дата звернення: 29.04.2026)
3. Спіфанова І. Вплив використання сучасних технологій на ефективність діяльності машинобудівних підприємств країни. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 64. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5646>(дата звернення: 04.05.2026)
4. Грановська В.В. Фещенко Є.А. Ефективність та переваги автоматизованих систем у розрахунку заробітної плати для українських компаній. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/> (дата звернення: 29.04.2026)
5. Овдієнко В.В. Підвищення продуктивності праці на підприємстві. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2024. URL: <https://ela.kpi.ua/items/3d2e84f6-efbe-4bd8-b8f0-7f3685685769> (дата звернення: 30.04.2026)

Науковий керівник: **Прутська Тетяна Юрїївна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. e-mail: prutska@gmail.com

Мельник Ілля Русланович – студент групи П-226, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: illamelnyk2005@gmail.com

Supervisor: **Prutska Tetiana Yu.** – PhD in economics, Associate professor, entrepreneurship, logistics and management Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: prutska@gmail.com

Melnyk Illia R. – Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: illamelnyk2005@gmail.com